

Stuurgroep Ondervoeding | hét kenniscentrum ondervoeding

Eeke van der Veen, voorzitter Stuurgroep Ondervoeding | stuurgroep@stuurgroepondervoeding.nl

---

KENNISCENTRUM ONDERVOEDING | de verbinding tussen organisaties

De Stuurgroep Ondervoeding is – sinds haar oprichting in 2005 - hét multidisciplinaire kenniscentrum op het gebied van bewustwording, preventie, signalering en behandeling van ondervoeding. De Stuurgroep Ondervoeding is opgericht omdat een hoog percentage zieken en ouderen in Nederland ondervoed is en dit ernstige gevolgen heeft voor het herstel, de kwaliteit van leven en omdat ondervoeding leidt tot een negatief gezondheidsspiraal. Het initiatief hiertoe is genomen door de adviesraad van de publiekscampagne 'Wie beter eet wordt sneller beter' (2000-2001) na beraad met het ministerie van VWS. Door het werk van onder meer de Stuurgroep Ondervoeding is er aandacht voor het zorgprobleem ondervoeding en is de vroege herkenning en behandeling hiervan verbeterd. Meerdere praktische toolkits zijn ontwikkeld en implementatieprojecten voor 'Vroege herkenning en behandeling van ondervoeding' zijn uitgerold in ziekenhuizen, in instellingen en in de thuiszorg. De resultaten worden sinds 2006 door middel van diverse prestatie-indicatoren van de Inspectie Volksgezondheid gemonitord en begeleid. Toch is het probleem, mede door het toenemende aantal kwetsbare ouderen en zieken, nog steeds groot en is blijvende aandacht en actie nodig. Dat geldt voor ondervoeding in instellingen en in de thuissituatie.

Vele partijen en organisaties zijn op enige wijze betrokken bij de aanpak van ondervoeding, bij onderzoek, ontwikkeling van tools, implementatie of uitvoering. In de Stuurgroep komen deze partijen samen, prioriteren de noodzakelijke acties en werken nauw samen met veldpartijen en focusgroepen bij de invulling. Zo zijn in de Stuurgroep meerdere brancheorganisaties van zorgprofessionals, wetenschappelijke centra, het Voedingscentrum, ouderen- en patiëntenorganisaties vertegenwoordigd en werken we samen met het ministerie van VWS, ZonMw, IGZ, zorgverzekeraars en andere stakeholders.

Onze **missie** is het coördineren van samenwerking tussen al deze partijen en hun activiteiten, het initiëren en uitvoeren van activiteiten om ondervoeding te verminderen, zodat preventie en behandeling van ondervoeding een integraal onderdeel wordt van de intra-, trans- en extramurale gezondheidszorg in Nederland.

In de eerste tien jaar heeft de Stuurgroep Ondervoeding zich voornamelijk gericht op de zorgprofessionals, werkzaam in alle sectoren van de zorg. Sinds 2015 richt de Stuurgroep Ondervoeding zich ook op de risicogroepen van ondervoeding zelf, met name op de (thuiswonende) ouderen en hun mantelzorgers.

BEWEZEN EFFECTIEF

De Stuurgroep ondervoeding heeft bewezen effectief te werken aan het probleem ondervoeding. Op www.stuurgroepondervoeding.nl zijn de vele producten te vinden. Enkele voorbeelden zijn

Het implementatieproject '**Vroege herkenning en behandeling van ondervoeding in ziekenhuizen**'. In 2009 ontving de Stuurgroep de **ZonMw Parel** voor bovenstaand project in de kliniek.

- ten behoeve van de borging is de prestatie indicator screening en behandeling van ondervoeding ontwikkeld voor volwassenen en kinderen en door IGZ opgenomen in de basisset van ziekenhuizen. Met succes; momenteel worden > 80 % van alle mensen bij opname in het ziekenhuis gescreend op ondervoeding. Een uniek gegeven en hét grote voorbeeld van vele landen.
- Aantrekkelijke, goede en lekkere voeding in het ziekenhuis is minstens zo belangrijk en draagt bij aan een goede voedingstoestand. De Stuurgroep Ondervoeding heeft in opdracht van het ministerie van VWS de voedingsconcepten geïnventariseerd in Nederlandse ziekenhuizen en een benchmarktabel Voedingsconcepten met succesfactoren en verbeterpunten ontwikkeld, die nu in veel ziekenhuizen wordt na gestreefd en toegepast.

Sinds 2015 richt de Stuurgroep zich OOK op de mensen met (risico op) ondervoeding zelf, zoals ouderen, zieke volwassenen en kinderen en hun mantelzorgers. Het accent ligt in toenemende mate op de ouderen en de verschuiving naar steeds langer thuis blijven wonen. Zowel bij de ouderen zelf als bij de professionals vraagt dit meer kennis over ondervoeding.

Voorbeelden van activiteiten van de Stuurgroep ondervoeding bij de ouderen zijn:

Het project '**Goed gevoed ouder worden**' Dit project is deze zomer afgerond in nauwe samenwerking met de ouderen zelf.

- De website www.goedgevoedouderworden.nl helpt ouderen en hun omgeving om ondervoeding te herkennen. En om er iets aan te doen. Immers 15 tot 30% van de thuiswonende ouderen in Nederland met thuiszorg en/of ondersteuning van maaltijdvoorzieningen is ondervoed. Thuiswonende ouderen of personen uit hun naaste omgeving kunnen op de website zelf testen of er risicofactoren zijn voor ondervoeding. Daarnaast biedt de website makkelijk toegankelijke informatie over goede voeding, beweging, ondervoeding en tips bij voedingsproblemen.
- Voor verzorgenden, thuiszorg en wijkverpleegkundigen zijn scholingsmodules ontwikkeld en is een pool van diëtisten door heel NL samengesteld om deze scholing regionaal te verzorgen.
- De pilot '**Langer op eigen benen**' in Friesland is een verdieping op het project 'Goed gevoed ouder worden' en richt zich op regionale voorzieningen en informatie aan zelfstandig wonende ouderen met thuiszorg en/of voedingszorg. Samen met de Friese ouderenbonden, focusgroepen en regionale instanties ontwikkelt de Stuurgroep een blauwdruk voor passende regionale ondersteuning overeenkomstig de wensen van Friese (kwetsbare) ouderen thuis met ondersteuning van zorgverzekeraar De Friesland.

DELEN VAN KENNIS, IMPLEMENTEREN EN BORGEN

De nadruk van de activiteiten van de Stuurgroep Ondervoeding ligt op het delen van kennis, instrumenten en richtlijnen via toolkits voor implementatie voor alle sectoren van de zorg op een laagdrempelige wijze. Op www.stuurgroepondervoeding.nl zijn uitgebreide toolkits beschikbaar met gratis te downloaden materialen voor

1. eerstelijnszorg en thuiszorg
2. transmurale zorg
3. kliniek, polikliniek en kinderen
4. verpleeg- en verzorgingshuizen en revalidatie

Vele onderdelen zijn opgenomen in de toolkits, zoals screeningsinstrumenten, diagnostiek en behandelplan, adviezen bij specifieke klachten, richtlijnen, weeg- en screeningsbeleid, monitoring voedingsinname, voorbeeldpresentaties en antwoorden op vragen.

De stuurgroep heeft een belangrijke rol bij de **borging** van de activiteiten door

1. het ondersteunen van organisaties in uitvoeren en verbeteren van de resultaten (van diverse prestatie-indicatoren) rond ondervoeding,
2. het ontwikkelen en geven van onderwijs(modules).
3. het actualiseren van bestaande materialen binnen de toolkits
4. voortzetting van de afgeronde projecten en uitbreiding met nieuwe onderdelen

Kortom, de **Stuurgroep Ondervoeding** monitort de ontwikkelingen en is in alle opzichten de vraagbaak op het terrein van ondervoeding. Voor zowel de zorgprofessionals en stakeholders (www.stuurgroepondervoeding.nl) als de ouderen en hun mantelzorgers zelf (www.goedgevoedouderworden.nl)

SPEERPUNTEN

Voor de komende jaren heeft de Stuurgroep de volgende speerpunten

1. Structurele **implementatie van herkenning en behandeling van ondervoeding** in alle sectoren.
Ook na afronding van de projecten blijft de Stuurgroep organisaties ondersteunen met materialen, helpdesk en scholing. De toolkits worden geactualiseerd en uitgebreid, zoals adviezen voor transmurale overdracht en scholing voor verzorgenden, voedingsassistenten en wijkverpleegkundigen.
2. **Optimale voedingszorg voor de ouderen** zowel thuiswonend als in instellingen.
Het project '**Goed gevoed ouder worden**' is weliswaar afgerond maar zal verder aangevuld worden zoals met informatie en zelftesten voor beweging en een blauwdruk voor regionale voorzieningen.
Hiernaast bestaat de wens om ook voor verpleeg- en verzorgingshuizen een benchmarktabel Voedingsconcepten te ontwikkelen en voor maaltijdservices voor thuiswonende ouderen.
3. **Transmurale samenwerking** en overdracht voedingsafspraken van patiënten met (risico op) ondervoeding bij transitie in de zorg
In oktober 2017 is de Stuurgroep het project **Het voedingspaspoort** gestart waarin voedingsafspraken van en voor ouderen tijdens verandering van verblijf in eerste, tweede of derde lijnszorg worden vastgelegd en overgedragen in samenspraak met hun mantelzorgers en betrokken zorgprofessionals. Doel is om de ingezette voedingszorg voort te zetten bij transitie en zorg te dragen voor een soepele overdracht. Het Voedingspaspoort zal ook onderdeel zijn van het toekomstige samenwerkingsproject TrEat in 2018, gericht op de ouderen thuis met dementie.
4. **Onderwijs en kennisoverdracht** over gevolgen, herkenning en behandeling van ondervoeding. De Stuurgroep zoekt samenwerking met partijen om (onder)voedingsonderwijs structureel in te bedden in het curriculum van zorgprofessionals, zoals verzorgenden, (wijk)verpleegkundigen en (para)medici.

DE TOEKOMST VAN DE STUURGROEP ONDERVOEDING

Een klein team van deskundige projectleiders geven – samen met vrijwillige sectieleden en leden van de adviesraad - invulling aan alle activiteiten, helpdesk, implementatie en borging.

De Stuurgroep is afhankelijk van subsidies voor dit team en voor alle activiteiten en kent geen structurele financiering waardoor voortzetting van onze succesvolle inzet in gevaar komt.

De Stuurgroep zoekt structurele ondersteuning voor de komende jaren om haar effectieve en succesvolle activiteiten voort te kunnen zetten als multidisciplinaire kenniscentrum op het gebied van bewustwording, preventie, signalering en behandeling van ondervoeding.